

Vinyetes de vida i llibres

ISRAEL PUNZANO

Fun Home

Alison Bechdel

La Magrana

232 pàgines. 19,50 euros

Al món del còmic es donen sorpreses meravelloses. Com qui no vol la cosa, fins i tot Alison Bechdel (Pennsilvania, Estats Units, 1960) és capaç de fer una obra mestra. Res del que ens aportava a la sèrie *Unnatural Dykes*, publicada en castellà per La Cúpula amb el títol *Unas bollos de cuidado*, anunciava la perfecció narrativa i la profunditat d'emocions desplegades a la novel·la gràfica *Fun Home. Un tragicòmic familiar* (La Magrana). Si a la primera va tractar l'homosexualitat —tema central de l'autora— des d'una ensopidora perspectiva militant (i per tant, col·lectiva); a la segona ens ofereix un apropament nascut d'unes individualitats radicals, allunyades de banderes i enclaustrades en un enrarit àmbit domèstic. No cal esperar al futur: aquest còmic autobiogràfic es troba entre els millors del seu gènere.

Encara que fos només per poder gaudir del capítol inaugural, i no és el cas, la seva lectura ja seria recomanable. En realitat, *Fun Home* és quelcom més que el relat d'una part de les vivències de l'autora-narradora perquè l'autèntic protagonisme recau en l'enigmàtic pare de Bechdel. La història té a més un secundari de luxe: la mare, víctima amarga dels enganys del cap de casa. A les primeres pàgines, la figura del pare queda retratada per la seva afició, gairebé malaltissa, a la decoració. La família dels Bechdel es troba instal·lada en una esplèndida mansió d'estil gòtic renaixentista que van comprar en un estat ruïnós. Però res recorda allà el seu passat d'abandonament, perquè el pare ha restaurat amb passió fins a l'últim detall i ara llueix sencera gràcies al seu gust barroco, com si es tractés d'una sala d'un museu d'arts decoratives.

Més que una llar, la casa és un escenari que vol donar l'aparença d'una vida familiar idíl·lica, malgrat ser una farsa. La tragèdia no triga en

arribar i el cop ve en forma de mort, la del pare, plena també de misteri perquè Bechdel sospita que es va suïcidar. Un dramàtic episodi que de retop permetrà desvetllar —mitjançant el descobriment d'una fotografia eròtica d'un jove mig despul·lat— la seva homosexualitat. La filla s'explica llavors l'especial vincle que els unia als dos i que mai va saber verbalitzar. La consciència progressiva de l'orientació sexual de la pròpia Bechdel, lesbiana, és paral·lela a la brutal descoberta i a la creixent melancolia que pateix la mare, circumstàncies que eviten qualsevol caiguda en el maniqueisme.

Una història així vessa de dificultats a l'hora de traslladar-la a la narrativa gràfica. L'estil senzill de Bechdel —una dibuixant que mai ha destacat per les seves troballes visuals— resulta idoni en aquest cas, perquè la complexitat ja ve donada pel guió, d'una qualitat extraordinària: no és d'estranyar que la revista *Time* escollís *Fun*

Home com el millor llibre del 2006. En l'apartat de les il·lustracions, però, Bechdel també ens ha reservat un *camelet* amb les instantànies hiperrealistes que encapçalen els capítols i que conformen un pertorbador àlbum de la memòria familiar.

Amb subtileza, l'autora demostra molta perícia a l'hora d'engrandir la història amb capes de significat, una riquesa deguda de nou al pare, que té dues feines: d'una banda és l'hereu d'una funerària i, de l'altra, dona classes de literatura, un gust per les lletres que també comparteix Bechdel. La *comiquera*, per exemple, percep una perillosa atracció del progenitor vers Camus, una de les seves obsessions amb Scott Fitzgerald. Les referències llibresques són tan abundants (mites clàssics inclosos) que *Fun Home* s'erigeix al final en pioner còmic metaliterari. I els seus personatges t'acompanyen durant molt de temps un cop acabada la lectura. No hi ha millor elogi.

UNA VEGADA, EN UN SOPAR, EL PARE VA ESTAR A PUNT D'ARRIBAR A LES MANS MENTRE DISCUTIA AMB UNA CONYADA SOBRE SI UN BRODAT EN CONCRET ERA DE COLOR FUCSIA O MAGENTA.

Vinyeta de *Fun Home. Un tragicòmic familiar* (La Magrana), d'Alison Bechdel.

Barcelona és bona...

FRANCESC PARCERISAS

Última oda a Barcelona

Lluís Calvo & Jordi Valls

La Garúa Llibres

93 pàgines. 12 euros

Dos poetes joves, ben coneguts i actius en el món literari, s'apleguen per escriure una nova oda a Barcelona. Això és el que han fet Lluís Calvo (Saragosa, 1963) i Jordi Valls (Barcelona, 1970) en aquest llibre: han seguit una tradició ben canònica de la literatura catalana i han provat de girar el mitjà a l'inrevés, actitud que sempre és d'agrair. S'ha fet d'altres vegades, en ocasions amb contundència: Maragall o Pere Quart van bussejar en la mala consciència, o en l'esclat revolucionari, per arribar fins al cor d'aquest magma que fa de tan mal definir. Ha estat anomenat la "polis", o la consciència ciutadana, o la civilitat. Des de la perspectiva actual, Calvo i Valls ens parlen més aviat del *fringe*, que ja no són els suburbis de Benguerel o de Candel, però, en qualsevol cas s'interessen essencialment pels paradoxals centres de la perifèria. Allò altre, ens vénen a dir, és un dels elements constitutius —de fet, consubstancials— del jo, d'allò que som. La classe política hauria de tenir aquest llibre com una lectu-

ra obligada, per demostrar que estan al dia i no obliden ningú, que "les classes socials" potser han deixat d'existir perquè mai no havíem estat tan uniformement estúpids i tan socialment esqueixats. No està gens malament que aquesta operació, que ens du a Mercabarna, a Torre Baró, al Prat, al Fondo (sí, allà on acaba el metro), a Santa Coloma, al Poble Nou, a Sant Cosme..., l'hagin construïda dos poetes. Trobo que prenen el relleu històric-sociològic de Josep M. Huertas Claveria i el relleu de les imatges de Català Roca, Forcano o Miserachs. La poesia que "baixava al carrer" ha tornat, segurament "perquè la poesia du a la veritat, | al regne descarnat del turment i de l'angoixa, | a la lucidesa que impel·leix al daltabaix. | La poesia ens mena al lloc certer. | I ens deixa nus, a la intempèrie, | fràgils com el roc que es fa sauló. | Per això, certament, l'evitem." (p. 57).

El llibre, compost per sis poemes llargs i una sèrie de reflexions fetes sobre el terreny (sobre la construcció del llibre, sobre l'experiència vital que el provoca), és també una reflexió sobre una de les paradoxes més evidents del món on vivim: som fets de contradiccions, vivim instal·lats en una dualitat gairebé esquizofrènica, en la para-

noia del "com si...". Aquesta *Última oda a Barcelona* hauria de complaure els promotors de "la millor botiga", del "fòrum de les cultures", de les "cultures contemporànies", del Museu del Barça i d'altres entelèquies —jocs de *Playstation* sense cap realitat, o sense més realitat que la dels jugadors que hi passen hores de delitosa badoqueria. I els hauria de complaure adonar-se com n'és, d'instal·lada al moll de l'os de la ciutadania, la facècia contumaç de la polis moderna: tenir molts bitllets, comprar-se un cotxarro, menjar marisc i, suposo, trincar-se una rosa —ho expressa de manera molt divertida, i espriuana, un dels interns de la model. Confesso que tinc alguna reserva sobre un llibre que tria deliberadament moure's en l'enlluernament maldit dels marges, però celebri aquest autèntic "despullament de dentadures postisses". Aquests poemes, "grans solitaris enmig dels llocs de ningú", no sols ens retornen a una funció primària de la poesia sinó que desemascaren la falsa arcàdia del model Barcelona. Els autors han volgut esborrar del mapa la Barcelona "gentil", la Barcelona vella, la industrial, la burgesa de l'Eixample, la de soca-rel i la integrada. Han repetit als seus poemes el que ja s'ha produït a la realitat.

ELS VOSTRES CLÀSSICS

La dansa de la mort

JORDI LLOVET

Ja és pega que ni la traducció catalana ni la castellana de l'últim llibre de Philip Roth (*Exit Ghost*) no aconseguixin de reproduir amb fidelitat el títol del llibre. La paraula anglesa *exit*, si va sola, vol dir "sortida", com sap tothom. Ara bé: si la paraula es troba acompanyada d'un substantiu, com en el nostre cas, llavors s'ha d'entendre d'una altra manera, perquè remet a tota la tradició teatral anglosaxona i posseeix un valor verbal, llatí per via directa, sempre indicant que un personatge surt de l'escena per desaparèixer, no per entrar-hi: *exit, exeunt*, com llegim a Shakespeare. Ja és correcte dir: "L'espectre se'n va", o, en castellà: "Sale el espectro", però cap de les dues traduccions arriba a dir el que diu el títol original de Philip Roth, clau, jo diria, per entendre aquesta gran novel·la.

Efectivament, al final de tot del llibre, el personatge principal, Nathan Zuckerman, indissimulable *alter ego* del mateix Roth, després d'haver passat poc més d'una setmana a Nova York, diu que se'n va; és a dir, desapareix de l'escenari "teatral" en què s'ha desenvolupat tot el llibre, això reblat, fins i tot tipogràficament, pel fet que molts diàlegs estan ordits a l'entorn de dos personatges, "Ell" i "Ella". Les últimes paraules, referides, com deiem, a Zuckerman, diuen exactament això: "I ell se'n va. Se'n va per sempre". El traductor no ha pogut donar-li al títol tota la força teatral de l'original *Exit Ghost*, però al menys ha salvat la simetria entre el títol i l'última línia de la novel·la, cosa que resultava fonamental: *L'espectre se'n va* (Barcelona, La Magrana, 2008).

Perquè "allò" que passa una setmana a la ciutat de Nova York, un Zuckerman operat de pròstata, amb incontinència i amb l'habitual incapacitat sexual que escau a bona part dels operats d'aquesta *birria* d'òrgan anatòmic masculí; "allò" que abandona la vida tranquil·la al camp per una estada a Nova York amb la fe que una injecció de col·lagen a la bufeta li ha de permetre resoldre la incontinència; "allò" que s'enamora inesperadament d'una noia relativament jove i atractiva, Jamie; "allò" que visita la que va ser segona dona i gran amor d'un escriptor dit Lonoff, i "allò" que té entre-

"L'espectre se'n va" és una mena de 'Comèdia' dantesca abreujada i posada al dia"

vistes amb un biògraf de tercera categoria que només es preocupa de saber si aquest tal Lonoff s'havia allitat amb la pròpia germana (com Byron), o no, aquest "allò" no és tant un personatge normal, anomenat Nathan Zuckerman, com l'espectre d'ell mateix, és a dir, la mort: altra vegada sona Shakespeare.

Doncs, aquesta novel·la està tramada al voltant d'un element que no té res d'anecdòtic, ni en la vida del personatge principal, ni en la vida de la dona de Lonoff, Amy Bellette —que té un càncer presumiblement irremeiable—, ni tan sols en la vida d'aquesta parella tan típicament nord-americana, feliç i benestant, formada paradoxalment (i gens inusualment) per Jamie, el seu marit i l'amant d'ella. Allò que ronda tota la novel·la no és l'admiració de Zuckerman per l'escriptor Lonoff que ja no llegeix ningú als Estats Units, ni els afans del pseudo-biògraf per assabentar-se d'una minúcia irrellevant en tota crítica literària de solvència, ni la fal·lera de Jamie i el seu home per abandonar Nova York i establir-se al camp, a causa del terror que els ha agafat després dels atemptats del famós onze de setembre.

Allò que ronda tota la novel·la, fins a l'última línia, és la Mort, i d'una manera potser menys evident, però més eficaç literàriament parlant, que posem per cas, balla la Mort als *Quaderns de Malte*, de Rilke, o a *La pesta*, de Camus. Per això el llibre resulta una mena de *Comèdia* dantesca abreujada i posada tant al dia com a la inversa: del cel de la vida camperola al purgatori de la gran ciutat (inclosa la purga de les torres bessones), i d'aquest a l'infern del regnat de George Bush (inclosa la guerra d'Iraq). Llavors, quan acabareu la lectura, tot se us configurarà en la ment i en la memòria del llibre com una sèrie de cercles concèntrics perfectament ordenats. Primer cercle: la malaltia prostàtica de Zuckerman, el tumor cerebral de Bellette, la relació tramposa de Jamie i el seu home, la mediocritat del mal biògraf. Segon cercle: la mort dels avis, pares i amics de Zuckerman (que anuncia, com un àngel apocalíptic, la mort del mateix protagonista) i la desaparició de Lonoff de la memòria col·lectiva. Tercer cercle, ja d'ordre "objectivament històric": el crepuscle de la civilització nord-americana, la mort de la bona literatura i dels lectors, la maledicció de tenir un president com el que tenen. Per això, quan "l'espectre" se'n va, és a dir, quan surt de l'escena, deixa un paisatge ple de fantasia i al mateix temps de gran devastació: se'n va la Gran Senyora, aquella que esborra d'un sol cop, mentre dansa, protagonistes, aventures, llibres i història.